

Overweging 12 juli 2015

Op weg

Lezingen: Amos 7, 7-15; Efeziërs 1, 1-14; Marcus 6, 6b-13.

Ook dit weekend trekken veel mensen erop uit. Bepakt en bezakt gaan zij op reis. Vrijdagmiddag al stonden er files op de wegen naar het zuiden. Ze hebben haast op de plaats van bestemming te komen, alles uit te pakken en zich te installeren. Om even tot rust te komen, nergens aan te denken en nergens boodschap aan te hebben. We hebben veel nodig wanneer we op reis gaan. Voedsel en drinken voor onderweg. Geld en betaalkaarten. Reisverzekering. Verschillende soorten kleding. Benodigdheden voor persoonlijke verzorging. Eventueel boodschappen van huis en gerei om te koken; tenten, slaapzakken en matrasjes om te slapen. Het is ons gegund natuurlijk. Tijd voor andere dingen, voor elkaar, quality time. Voor zon, zee, strand, bergen en natuur trekt men naar het Zuiden en Zuidoosten. De vakantie-industrie vaart er wel bij.

Tegelijk is er ook een tegengestelde beweging naar het Noorden en Noordwesten. Ook daar stagnatie en opstoppingen. Geen volgeboekte campings, maar overvolle opvangkampen. Nauwelijks sanitair. Mensen die wachten op een kans de grens over te steken. Mensen op weg met de kleren die ze aan hebben, of hooguit met twee plastic tassen met wat persoonlijke spullen of het hoognodige voor meereizende kinderen. Vaak dagenlang zonder voedsel of drinken. Slapend op de rotsen bij Ventimiglia, op de bodem van een wrakke boot, zittend op de grond. Alleenreizende kinderen, overgeleverd aan de willekeur van traffickers. Met de moed der wanhoop trekken zij weg uit hun vaderland op zoek naar veiligheid, bestaansmiddelen, toekomst. Het zij hun zo gegund. De mensenhandelaren varen er wel bij.

Temidden van die in meerdere opzichten zo tegengestelde bewegingen lezen we de heilige Schrift, iets uit de profeet Amos en het verhaal van de zending van de twaalf. Amos, de strenge profeet van de gerechtigheid. Hij neemt geen blad voor de mond wanneer het erop aan komt om uitbuitende machthebbers de wacht aan te zeggen. Hij maakt duidelijk dat het God niet gaat om offers en eredienst, maar om barmhartigheid. Amos buigt niet voor macht, maar blijft de zaak van God onder de aandacht brengen, ook al wil de gevestigde en zelfvoldane kerkelijke en maatschappelijke orde het niet horen. Hij wil mensen onrustig maken en in beweging zetten voor betere verhoudingen, aanzetten tot bewogenheid met het lot van de ontrenten.

Deze profetische stem moet in onze samenlevingen blijven klinken, ook al stoppen warlords, terroristen en zichzelf verrijkende machthebbers hun oren en harten dicht. Dit belang moet levend blijven in onze aandacht, zolang er situaties van schrijnende ellende en onrecht bestaan. Het mag dan een machteloos geluid zijn, maar het moet blijven knagen aan onze deuren. Druppel voor druppel wordt de steen uitgehold. Je mag niet te snel opgeven. Uiteindelijk heeft het effect. Steeds weer moeten we ons Gods gerechtigheid en barmhartigheid jegens ons in herinnering brengen om niet te vergeten dat wij geroepen zijn elkaar met rechtvaardigheid en mededogen te behandelen. Dat is het beeld van het paslood in de lezing uit Amos. Het woord van God is als een paslood dat we tegen ons leven en ons handelen hangen om te zien of we recht zijn en recht doen. Gods gerechtigheid en liefde zijn daarbij de referenties. We staan allemaal wel een beetje uit het lood, maar dat is geen excuus om de normen aan te passen. Recht is recht, hoe krom we er ook over of omheen praten.

Natuurlijk is het moeilijk om aan dit "profetisch imperatief" te beantwoorden. Dat wil zeggen consequent gehoor te geven aan de dwingende eis, de urgentie van het

messiaanse visioen, aan de normen van het rijk der hemelen. Ik denk dat we het mogen zien als een wenkend perspectief en als een baken dat telkens weer richting geeft aan onze keuzes en aan de koers die we varen in het leven. Maar waar zich de gelegenheid voordoet, moeten we eraan beantwoorden.

Bij profetische woorden hoort immers ook profetisch handelen. Zoals profetische woorden duidelijk maken waar het bij God om gaat, zo maakt profetisch handelen dat concreet zichtbaar. Profetisch handelen actualiseert het rijk Gods. Daartoe worden we in de wereld gezonden als leerlingen van Jezus in Wie het Rijk Gods vlees en bloed wordt, levende werkelijkheid.

Jezus zendt zijn leerlingen twee aan twee uit om van Hem te getuigen. Waar twee of meer aanwezig zijn in mijn Naam ben ik, zegt Hij immers. Voor de geldigheid van een getuigenis moeten er altijd rechtens twee of meer getuigen zijn. Deze leerlingen moeten zichtbaar maken waar het met betrekking tot het rijk der hemelen om gaat. De zendingstekst bij Lukas en ook die van Mattheus verschillen van die van Marcus. De teksten van Marcus en van Lucas (9, 1-6) zijn kort. Bij Marcus ontvangen de leerlingen van Jezus de macht over de natuurlijke orde. Het heeft een wonderkarakter, zoals veel van de verhalen van Marcus. De leerlingen delen als het ware in de goddelijkheid van Jezus, die in staat is de wereld te herscheppen. Zo ook de leerlingen die in navolging van Hem en op Diens gezag handelen. Bij Lucas luidt de opdracht, net als bij Mattheus, om de nabijheid van het Godsrijk te verkondigen, hetgeen zich uit in het heilzaam handelen van geesten uitdrijven, zieken genezen, melaatsen reinigen.

Mattheus, en ook Lucas, verbiedt hun om ook maar iets mee te nemen. Marcus laat hen sandalen dragen en een stok meenemen. Als een minimale bescherming tegen stenen en schorpioenen en om zich wilde honden en andere beesten van het lijf te houden. Lucas en Mattheus spitsen het vertrouwen van de leerlingen waarmee zij op weg gaan, toe. Jezus is de weg die zij gaan, dus wat zouden zij verder van node hebben? Het geloof in Jezus als een absolute weg. Een leerschool voor de leerlingen die in het spoor van Jezus willen gaan. Arm en weerloos als de mensenzoon zelf, maar met een, letterlijk, heilig vertrouwen in de God die erin zal voorzien.

Een element in het verhaal dat bij alle drie terugkomt, betreft de ontvangst van de leerlingen. Bij Marcus volgt de zending op de scene in Kafarnaum waar men aan Jezus geen geloof hecht. Hij kan daar dan ook weinig uitrichten. Het handelen van Jezus kan maar vruchtbaar zijn wanneer het in geloof wordt ontvangen. Zonder geloof valt het dood. De leerlingen krijgen te horen dat ze het stof van hun voeten moeten schudden als getuigenis tegen hen die hen niet ontvangen. De gastvrijheid schrijft immers voor dat wanneer mensen ontvangen worden, zij de gelegenheid krijgen zich de voeten te wassen. Gastvrijer is dat een bediende de voeten van de gasten wast of zelfs, bij een geëerde gast, dat de gastheer zelf dat doet. We kennen het van Jezus in het Johannesevangelie, de Heer die bij het laatste avondmaal de voeten van zijn leerlingen wast. Door dit verhaal wordt het ritueel van gastvrijheid iconisch voor de levenshouding van Jezus.

Het afschudden van het stof getuigt er dus van dat men de reiziger niet heeft willen ontvangen. Een overtreding van de bijbelse en Oosterse wet op de gastvrijheid en de houding ten opzichte van de vreemdeling.

Is er nog iets over van het besef van die wet van de gastvrijheid? Leeft er nog iets van in onze cultuur? Vrijdagmiddag was ik op bezoek bij een gezin dat woont in een centrum voor mensen die asiel aanvragen. Toen ik binnenkwam stonden er bordjes en glazen op

tafel. Er was fruit, thee en vruchtendrank. Een taartje en zoete versnaperingen. Geen gesprek zonder koffie of thee, geen ontvangst zonder iets te eten. Oosterse gastvrijheid.

Vluchtelingen komen niet, zoals de leerlingen in het evangelieverhaal, als getuigen van het Godsrijk tot ons. Hun berooidheid is niet in de eerste plaats een getuigenis van Godsvertrouwen, maar een weerloze vraag om hulp. Zij komen met een appèl, een imperatief om het Godsrijk aan hen zichtbaar te maken. Hun nood moet voor ons onontkoombaar zijn. Het is een paslood voor ons handelen.

Hoevelen van deze mensen zullen het stof van de Sahara, van Lybië, Syrië, van de Soedan, Somalië, Eritrea, van de wegen die zij zijn gegaan, van hun voeten schudden als een getuigenis tegen ons, omdat we hen niet willen ontvangen? Omdat we niet in staat zijn het Godsrijk aan hen zichtbaar te maken ondanks het dwingend imperatief van hun ellende?

Ik weet het niet, en antwoorden heb ik ook niet. De vakantieganger, de vluchteling en asielzoeker, wij: met welk geloof zijn wij allen onderweg? Op welke toekomst hopen wij? Van welke wereld leggen wij getuigenis af? Ik hoop en vertrouw van een wereld waar plaats is voor ieder menskind onder de zon. Ik hoop en vertrouw erop dat wij die leerlingen zijn van Jezus die niet te veel voor onszelf nodig hebben. Ik hoop en vertrouw erop dat wij het mogelijke doen om de zaak van God te verdedigen en zijn koninkrijk zichtbaar te maken. Amen.